

A87/14 CO:2048474

30 maart 1987

VAN "FRIEDENSPOLITIK DER DDR" NAAR "DEUTSCHE FRIEDENSPOLITIK"

Op 13 februari jl. riep Horst SINDERMANN, voorzitter van het Oostduitse parlement en lid van het SED-Politburo, de regering van de Bondsrepubliek Duitsland op, "terwille van het welzijn van de volkeren in Europa" een Duitse vredespolitiek te voeren. Het begrip 'Duitse vredespolitiek' is nieuw en lijkt vooral betrekking te hebben op de Duits-Duitse verhoudingen. Tot dusverre was steeds sprake van de 'vredespolitiek van de DDR', als rechtstreekse afgeleide van de Sovjetrussische vredespolitiek.

De oproep van SINDERMANN is illustratief voor het huidige beleid van de politieke top in de DDR, die door enige afstand te bewaren tot de recente ontwikkelingen in de USSR, de ruimte zoekt om met name op vredesterrein een eigen koers te volgen. In hoeverre deze koers past in het vredesconcept van het Kremlin, kan op dit moment nog niet beoordeeld worden. Vast staat wel dat Oostduitse functionarissen zeer selectief en bij speciale gelegenheden uitlatingen doen, die allerminst getuigen van een slaafse volgzzaamheid tegenover de door Moskou uitgestippelde lijn in vredesaangelegenheden. Dit bleek ook tijdens het bezoek, dat een delegatie van de Oostduitse vredesraad van 23 tot 27 februari jl. bracht aan Nederland.

VAN "FRIEDENSPOLITIK DER DDR" NAAR "DEUTSCHE FRIEDENSPOLITIK"

Op 13 februari jl. hield Horst SINDERMANN, voorzitter van het Oostduitse parlement en Politburolid van de Oostduitse CP (SED), in Dresden een rede ter herdenking van de verwoesting van deze stad 42 jaar geleden. SINDERMANN riep hierin de regering van de Bondsrepubliek Duitsland (BRD) op "omwille van het welzijn van de volkeren van Europa" een Duitse vredespolitiek te voeren. Het begrip 'Duitse vredespolitiek' was nog niet opgenomen in het vocabulaire van de politieke top van Oost-Duitsland. Tot dusverre werd in het Oostduitse vredesjargon steeds gesproken over de "vredespolitiek van de DDR", die beschouwd diende te worden als een op Oost-Duitsland toegespitste uitwerking van de vredespolitiek van de USSR.

Dit laatste blijkt met name uit het in 1981 te Dresden gedrukte boekje "Vragen en Antwoorden. Het leven in de DDR". Hierin werd het behoud van de vrede geformuleerd als het belangrijkste doel van de buitenlandse politiek van Oost-Berlijn. Om dit doel te bereiken en de "bewapenings- en confrontatiepolitiek" van het imperialisme tegenspel te kunnen bieden, werd de "eenheid, sterkte en alzijdige samenwerking" met de Sovjet-Unie en andere socialistische landen van primair belang geacht. Ook zou deze "socialistische vredespolitiek" constructieve maatregelen voor het veiligstellen van de vrede combineren met wat nodig is voor de militaire verdediging van het socialistische vaderland. In dit concept paste de plaatsing van Sovjetrussische raketten voor de korte en middellange afstand in DDR en CSSR als reactie op de stationering van Pershing II- en cruise-missiles in West-Europa. In de Oostduitse pers werden de nieuwe Sovjetrussische raketsystemen gelaten gepresenteerd als een noodzakelijk kwaad.

Opvallend is echter dat de SED zich sindsdien heeft ontwikkeld van trouwe uitvoerder van het Sovjetrussische vredesbeleid tot "trendsetter" in 'socialistische vredespolitiek'. Mogelijk gebruik makend van de ruimte die werd verkregen door het kort na elkaar overlijden van drie CPSU-leiders, opende de Oostduitse CP onderhandelingen met de Westduitse socialistische oppositiepartij, die althans formeel tot doel hadden alle chemische en nucleaire wapens uit Midden-Europa te verwijderen. Deze onderhandelingen leidden reeds tot ontmoetingen tussen Oost- en Westduitse politici op een tijdstip dat het Kremlin nog niet bereid was tot een terugkeer aan de onderhandelingstafel in Geneve. Opmerkelijk is voorts dat SED en SPD in oktober 1986 een akkoord ondertekenden over de voorwaarden voor de instelling van een kernwapenvrije zone in Midden-Europa, dat ook de verwijdering van alle kernwapens voor korte en middellange afstand uit beide Duitse staten impliceert, terwijl de USSR tot op heden nog niet heeft ingestemd met een koppeling van de ontwapeningsbesprekingen over atoomwapens met een middellang bereik aan het overleg over dergelijke wapens voor korte afstand.

De praktische betekenis van het akkoord tussen SED en SPD dient niet overschat te worden. De Westduitse socialistische regeringsmacht, die vereist is om de bereikte overeenstemming ook werkelijk gestalte te geven. Het is echter helemaal ondenkbaar, dat de DDR in staat zou zijn de Sovjetrussische raketsystemen zonder toestemming van Moskou van haar grondgebied te verwijderen.

Toch lijkt het SED-SPD akkoord tegen de achtergrond van de recente ontwikkelingen in de Sovjet-Unie voor de Oostduitse partijleiding meer dan alleen een propagandistische waarde te hebben. Tegenover de plannen van partijleider GORBACHEV tot herstructurering ("perestrojka") en openheid ("glasnost") in de Sovjetrussische samenleving heeft de DDR zich op arrogante

wijze gepresenteerd als een socialistische modelstaat met een krachtig economie, waarmee impliciet aangegeven wordt dat Oost-Duitsland de USSR op menig terrein reeds ver vooruit is. Ook in vredesaangelegenheden schijnt Oost-Berlijn nu met haar Duitse vredespolitiek te willen aangeven, dat de DDR in feite vooruitloopt op de 'socialistische vredespolitiek' van het hele Oostblok.

Het voorafgaande betekent niet dat Oost-Duitsland de grenzen wil overschrijden, die door de bondgenootschappelijke relatie met de USSR worden gesteld. De SED-top is zich bovendien goed bewust dat het Kremlin de DDR beschouwt als een Duitse staat, die eens deel heeft uitgemaakt van Nazi-Duitsland. Om een latent wantrouwen van de USSR geen nieuw leven in te blazen wordt getracht de schijn van een bijzondere band tussen de DDR en de BRD zoveel mogelijk te vermijden. Teksten waarin het begrip 'Duitse vredespolitiek' voorkomt zijn dan ook niet voor een breed publiek bestemd. Het is daarom niet verwonderlijk dat de eerder aangehaalde rede van SINDERMANN alleen gepubliceerd werd in de "Saechsische Zeitung", het orgaan van het SED-district Dresden. In het landelijke dagblad "Neues Deutschland" en door het Oostduitse persbureau ADN werd slechts in het kort gemeld dat SINDERMANN in Dresden een rede had gehouden zonder dat hierop dieper werd ingegaan.

De selectieve berichtgeving in de Oostduitse media over de redevoering van SINDERMANN staat niet op zichzelf. Ook andere uitspraken van Oostduitse functionarissen, die getuigen van een zekere onafhankelijkheid van de DDR ten opzichte van de door Moskou uitgestippelde lijn in vredeszaken, vinden slechts mondjesmaat hun weg naar de Oostduitse pers.

Tijdens een bezoek, dat een delegatie van de "Friedensrat der DDR" van 23 tot 27 februari jl. op uitnodiging van Pax Christi bracht aan Nederland, trok de secretaris-generaal van de Oostduitse officiële vredesorganisatie Werner RUEMPEL de aandacht toen hij tegenover een verslaggever van het dagblad "Trouw" verklaarde geen behoefte te hebben aan "IKV-ers, die naar de DDR plegen te komen om bij ons te agiteren". Menselijke contacten zouden volgens RUEMPEL nog nooit een raket hebben verwijderd.

Voor de verhouding DDR-USSR waren evenwel de uitlatingen van delegatielid Christine WIEYNK in hetzelfde dagblad van nog meer belang. Zij liet weten dat de DDR op het "punt van de vredespolitiek al een voorbeeldige rol speelt" en dat haar land "door de loop der jaren heen anders heeft leren denken". De plaatsing van Sovjetrussische raketsystemen in Oost-Duitsland zou slechts geschied zijn omdat "de DDR deel is van een geneel". Op de vraag van de Trouw-journalist of het aantreden van GORBACHEV als nieuwe leider in het Kremlin het vredeswerk in de DDR meer armslag had gegeven, antwoordde WIEYNK dat de DDR een onafhankelijk land is: "Wij hebben onze eigen ideeën. Zo heeft de DDR vijf partijen, terwijl de Sovjet-Unie er maar een heeft. In dat land bestaat geen klein-bedrijf, bij ons wel. En zo kan ik nog wel even doorgaan".

Van deze zelfstandige opstelling was geen spoor terug te vinden in het artikel dat "Neues Deutschland" wijdde aan het bezoek van de "Friedensrat"-delegatie aan Nederland. Het SED-dagblad noemde als gespreksthemata de obligate punten, die ook voorkomen in de vredesagenda van Moskou (o.a. het stoppen van kernwapenproeven, afwijzen van de SDI-plannen van de Amerikaanse regering) en gaf slechts beknopt aan dat de Nederlandse gesprekspartners zeer geïnteresseerd waren in de plannen van de DDR om een kernwapenvrije corridor en een zone zonder chemische wapens in Midden-Europa te creëren.

In hoeverre Moskou bereid is om de DDR op lange termijn meer armslag te verlenen teneinde de 'Duitse vredespolitiek' een kans van slagen te geven, is afhankelijk van het antwoord op de vraag of het huidige vredesbeleid van Oost-Berlijn past in het vredesconcept van het Kremlin. Veelbetekenend in dit verband is het gegeven dat Moskou, allerlei speculaties in de Westerse pers ten spijt, nog steeds niet lijkt te hebben ingestemd met een bezoek van de Oostduitse partijleider HONECKER aan de BRD. Vooral tijdens zo'n bezoek zou kunnen blijken of de DDR daadwerkelijk streeft naar concrete resultaten van de 'Duitse vredespolitiek'. Voorlopig is slechts bekend dat HONECKER in juni naar Nederland zal komen, bij welke gelegenheid hij wellicht iets meer duidelijkheid zou kunnen geven over de Oostduitse intenties.